

חוקת

תה למשה רבינו, הן באופן קיומה, ש-
קיום מצוה זו (גם לדורות) הוא ע"י אפר
פרתו של משה, והן באופן לימודה, "לך
אני מגלה טעם פרה"⁸?

ב. ויש לבאר זה בהקדים מה שאמרו
רז"ל⁹ (בטעם שפרה אדומה היא נקבה,
דלא ככל קרבנות ציבור שהם זכרים) –
"אמר הקב"ה תבא פרה ותכפר על
מעשה העגל" (ובפרש"י על התורה¹⁰ מ-
יסודו של ר' משה הדרשן, גם פרטי
הרמזים במצות פרה אדומה על כפרת
חטא העגל).

וביאר המפרשים¹¹ השייכות בין
כפרת חטא העגל להטהרה מטומאת מת
(ענינה של פרה אדומה כפשוטה) – ע"פ
דברי חז"ל¹² שולוא חטא העגל לא הי'
כל ענין המיתה אצל בני", כי היתה "חי-
רות ממלאך המות" (כמו לפני חטא עץ
הדעת, שהרי בעת מ"ת פסקה זוהמתו¹³,
אלא שע"י חטא העגל חזרה זוהמתו¹⁴),
ונמצא שחטא העגל הי' סיבה (לענין ה-

א. "זאת חוקת התורה גו' ויקחו אליך
פרה אדומה גו", וארז"ל בטעם הדיוק
"ויקחו אליך" (למשה דוקא), "שכל ה-
פרות בטלות ושלך קיימת", וזה נוגע (לא
רק לפרת משה, אלא) לכל הפרות ה-
אדומות שבכל הדורות, כי בכולם נת-
קדשו הכהנים שעשו את הפרה מאפר
פרתו של משה, ולכן נקראו כל הפרות
ע"ש משה דוקא.

והשייכות המיוחדת של פרה אדומה
למשה רבינו מודגשת גם בנוגע לטעם
מצוה זו, דאע"פ שאפילו שלמה המלך
[ש"על כל אלה (כל חוקי התורה) עמד-
ת¹⁵] אמר על מצוה זו, "והיא רחוקה
ממני"¹⁶ – מ"מ, למשה רבינו נתגלה טעם
פרה, כמחז"ל¹⁷ על תיבות אלו, "ויקחו
אליך" – "לך אני מגלה טעם פרה".

וצריך להבין – מה נשתנתה מצוה זו
מכל מצות התורה, שבה מודגשת שייכו-

(1) ריש פרשתנו (יט, ב).

(2) תנחומא פרשתנו ח. במדבר"ר פ"ט, ו. וראה
רש"י יומא ד, רע"א. וראה הנסמך בהערה הבאה.

(3) ראה פרה פ"ג מ"ה, "ומאחת" (ועד"ז הוא לי'
הרמב"ם הל' פרה אדומה פ"ב ה"ו) ובמשנה אחרונה
שם (ע"פ תו"ט שם מ"ג). ולהעיר ג"כ מפי' מהר"ו
לבמדבר"ר שם. ביאורי מהרא"י (לבעל תרוה"ד)
ושפ"ח (לפרש"י פרשתנו שם). של"ה חלק תושב"כ
פרשתנו (שנט, ב). וראה לקמן הערה 36.

(4) של"ה, ביאורי מהרא"י ושפ"ח שבהערה
הקודמת.

(5) תנחומא שם ו (קרוי לסופר). במדבר"ר שם, ג
(בסופר).

(6) קהלת ז, כג. תנחומא ובמדבר"ר שם.

(7) תנחומא שם, ח. במדבר"ר שם, ו. וראה ידי
משה שם.

(8) בכלי יקר ריש פרשתנו מבאר השייכות
למשה מצד הענין לכפרת חטא העגל, ע"ש (וראה
לקמן סעיף ב). אבל עדיין צריך ביאור השייכות
למשה מצד הענין דטהרה מטומאת מת (כפשוטה).

(9) תנחומא שם ח (בסופר). במדבר"ר שם, ח
(בסופר). וראה גם תודה"י מי – מ"ק (כח, רע"א).

(10) בסוף פרשת פרה אדומה (יט, כב).

(11) כלי יקר, אלשיך, ש"ך עה"ת, עץ הדעת
טוב (להרח"ו) ועוד פרשתנו.

(12) שמור"ר רפ"ב. זח"א לו, סע"ב. קלא,
סע"ב. ועוד.

(13) שבת קמו, רע"א.

(14) זח"א נב, ב. קכו, ב. זח"ב קצג, סע"ב.
ועוד.

מיתה, ובמילא – גם) לטומאת מת: וזהו הקשר בין שני הענינים דכפרת חטא ה' עגל וטהרה מטומאת מת – דהא בהא תליא, שע"י כפרת חטא העגל, מתבטל בדרך ממילא הענין דטומאת מת (ע"י שבטלה הסיבה לטומאת מת – מיתה בכלל).

ובזה יש לבאר (ע"ד הדרוש) דיוק ל' הרמב"ם¹⁵, ותשע פרות אדומות נעשו משנצטוו במצוה זו עד שחבר הבית ב' שניי, ראשונה עשה משה כו' והעשירית יעשה המלך המשיח – דלכאורה אינו מובן: מה טעם הוצרך הרמב"ם לכתוב מספרי הפרות שנעשו במשך כל ה' דורות?

כן צע"ק: הרמב"ם לא הסתפק ב' הבאת מספר הפרות שהובא במשנה¹⁷, אלא מוסיף¹⁸, והעשירית יעשה המלך ה' משיח – הרמב"ם הביא בספרו גם הלכ' תא למשיחא, שאז, חוזרין כל המשפטים . . כשהיו מקודם, מקריבין קרבנות כו'¹⁹, אבל למה הבדיל הרמב"ם פרה העשירית מכל הענינים והקרבנות של "הנשיא" – שבנבואת יחזקאל²⁰, וכותב שהמלך המשיח יעשה הפרה העשירית?

וע"פ הנ"ל יש לומר – שבזה מרמז הרמב"ם, ששלימות הטהרה על ידי פרה אדומה בכלל תהי' רק בפרה העשירית שתיעשה על ידי המלך המשיח. כי אין כפרה גמורה לחטא העגל (כמש"נ²¹, וב' יום פקדי ופקדתי גו"י) עד לעת"ל, ורק אז, כשחוגמר הכפרה על מעשה העגל, אז תבוא שלימות הטהרה מטומאת מת, כי יבוטל אז כל ענין המיתה (כמ"ש²² בלע המות לנצח, שהיא הסיבה לטומאת מת כנ"ל²³).

וזהו הרמז בהרמז ש' העשירית יעשה המלך המשיח – כי עשר הוא מספר ה' שלם (כנודע²⁴), ושלימות הטהרה (דפרה אדומה תהי' רק לעת"ל, בפרה שיעשה המלך המשיח.

ג. עפ"י יש לבאר גם השייכות דפרה אדומה, "אליך" למשה רבינו:

יסוד הטהרה של פרה אדומה אינו רק ביטול הטומאה בפועל, אלא ביטול סיבת הטומאה מעיקרא – ענין המיתה. ולכן צריכים בזה לכוון של משה²⁵ – כי מעניניו המיוחדים של משה הוא ענין הנצחיות, כמבואר בחז"ל²⁶ שמעשי ידי

(21) תשא לב, לד ובפרש"י שם. סנהדרין קב, סע"א. ועוד.

(22) ישע"י כה, ח. משנה סוף מו"ק. זח"א סטו, סע"א. – וראה סה"מ תרכ"ח ע' מ ואילך. סה"מ מלוטס ח"ב ע' רצו ואילך.

(23) ראה אוה"ת לני"ך (ס"ע תקכג ואילך) ד, מעשה פרה רומז על הגאולה דלעיל ולכן מטהרת טומאת מת שאזי ומחה ה' . . ובלע המות לנצח. ע"ש. וראה אוה"ת פרשתנו ס"ע תתט.

(24) ראה ראב"ע לשמות ג, טו. פרדס שער ב'.

(25) וראה עץ הדעת טוב פרשתנו, שענין התורה שניתנה ע"י משה בא, "לכפר עון אדה"ר לבטל ה' מיתה". ע"ש.

(26) ראה סוטה ט, סע"א. תנא דבאיר פייח. צפע"נ עה"ת ר"פ תרומה. ועוד.

(15) הל' פרה אדומה ספ"ג. – ביאור הלכה זו ע"ד ההלכה ראה לקו"ש חכ"ח ע' 131 ואילך.

(16) בפשטות י"ל – להודיע שצריך להביא מתשע פרות ולא משבע כדברי ר"מ.

(17) פרה פ"ג מ"ה.

(18) וצ"ע וחיפוש מקורו דהרמב"ם. ולהעיר מכריח ענינים שהעשירי הוא בימה"מ (או ע"י משיח) – שירה העשירית, מנין העשירי דבנ"י, כיבוש ארץ עשר אומות, עשר נימין דכינור המקדש וכו'. וראה מדרש מעשה תורה אות י"ד.

(19) ל' הרמב"ם הל' מלכים רפ"א. וצע"ק אם ואיך יקריבו קרבנות קודם עשית פרה העשירית וטהרת ג' וד'.

(20) מה, יז ואילך. – וראה רמב"ם הל' מעה"ק ספ"ב.

ומן ובכל מקום. שמוזר מובן, דאע"פ ש' עכשיו אין לנו אפר פרה, מ"מ, תוכן הענין דטהרת פרה אדומה, שכולל אפר פרתו של משה, ישנו בעבודה הרוחנית של כאו"א מ"מ.

הסברת הענין:

המשכת הנצחיות של משה היתה ע"י שהי' בתכלית הביטול להקב"ה ("עבד נאמן"³²), ענין המסירת נפש, שמוכן למסור כל מציאותו עבורו ית'. וי"ל ש' לכן מעשי ידי משה נצחיים המה – כי מסירת נפש היא למעלה משינויים, שהרי כל ענין המסירת נפש הוא – התוקף לעשות רצונו ית' באופן ששום דבר שב' עולם לא יוכל לשנותו.

ולכן הטהרה מטומאת מת היא בכח אפר פרתו של משה: טומאת מת מורה על הפירוד מקדושה, כי כאשר "דבקים בה' אלקיכם (הרי אתם) חיים כולכם היום"³³ (אין שייך מיתה, ובמילא לא טומאת מת); וכדי לבטל מכל וכל את ה' "מיתה" והפירוד מקדושה, שיהי' תכלית הדביקות בה' אלקיכם – ה"ז ע"י שה' אדם מעורר בעצמו את מסירת נפשו לה"³⁴.

וכמו שהנצחיות באפר פרתו של משה באה בשני ענינים – (א) שהוא עצמו קיים לעד³⁵, (ב) כל הפרות היו צריכות

משה הם נצחיים (וכמו שמצינו בנדר"ד, פרה אדומה גופא, שאפר פרה שלו הוא מתחלת הענין, וגם – קיים לעד) ועד"ז בנוגע למשה עצמו, אף שנאמר וימת שם משה³⁶ אמרו עליו³⁷, "לא מת משה . . מה להלן עומד ומשמש אף כאן כו". ולכן הטהרה של כל פרה ופרה תלוי' באפרו של פרת משה – כי כח הטהרה של פרה אדומה קשור עם ענין הנצחיות של משה רבינו³⁸.

ולהעיר, שאע"פ שענין הטהרה מ' טומאת מת בשלימותו לא יושג עד לעת"ל כשיבולע המות נצח (ועד אז הפרה מטהרת מן הטומאה, אבל אין בכחה לבטל סיבת הטומאה) – זהו רק בנוגע ליחיד, אבל בנוגע לציבור – ע"י תורה, שקיבל משה מסיני ומסרה כו', נעשית מציאות ציבור, אשר "אין הציבור מתים"³⁹, שבציבור דבנו"י לא שייך ענין המיתה.

ד. והנה, "התורה היא נצחית"⁴⁰ בכל

(27) ברכה לד, ה.

(28) סוטה יג, סע"ב. זח"א לו, סע"ב ואילך.

וראה לקו"ש חכ"ו (ע' 6 ואילך) החדוש בזה לגבי המדובר במרו"ל (ברכות יח, סע"א ואילך) שצדיקים (בכלל) גם במיתתם קרויים חיים.

(29) וי"ל שזהו גם הטעם שהרמב"ם הזכיר רק משה ועזרא ולא העתיק מהמשנה (פרה שם) שמות עשרי ז' הפרות לאחריו עזרא – כי כח הטהרה שב' פרה אדומה יסודו מפרתו של משה, ככפנים (ועזרא שקול כמשה ומסר תורה לכל ישראל ונקרא הסופר וכו' – ראה סנהדרין כא, סע"ב. ועוד).

(30) הוריות ו, א. תמורה (טו, ב. טז, סע"א). רמב"ם הל' פסולי המוקדשין פ"ד סה"א (וצע"ק שנינו ל' הרמב"ם, ואין כל ישראל מתים), ובפרט ע"פ דעתו דשבת אינו כלה (עין צפע"נ להל' קדוה"ח ספ"ה בפ"י דברי הרמב"ם בסהמ"צ מ"ע קנג – ע"פ ב"ב קטו, ריש ע"ב וברשב"ם שם). (31) ל' התניא – רפ"ז. שם ק"א סד"ה להבין

פרטי ההלכות. וראה סה"מ מלוקט ח"ב ע' שיב הערה 17 בשו"ה.

(32) נוסח תפלת העמידה דשחרית דשבת. וראה

בהעלותך יב, ז.

(33) ואתחנן ד, ד.

(34) ראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1058 ואילך. ולהעיר מתניא פ"ט (כד, ב) בענין "החכמה תחיי". וראה בארוכה לקו"ש ח"ח ע' 233 ואילך.

(35) ולהעיר, שגם ההשתמשות באפרו של פרת משה נתארכה ריבוי שנים, שהרי עד ימי עזרא לא

לאפר פרתו של משה³⁶ – עד"ז הוא ב-
עבודה רוחנית, שבהתעוררות כח המסי-
רת נפש יש שני ענינים: (א) ההתעוררות
של עצם כח המסירת נפש, (ב) מה שכח
המסירת נפש נותן כח ועוז בכל עניני
עבודת ה' שיהיו כדבעי, וכמבואר ב-
תניא³⁷, „שקיום התורה ומצותי תלוי בזה
שיזכור תמיד ענין מסירת נפשו לה' . .
שיהי' קבוע בלבו תמיד ממש יומם ו-
לילה לא ימיש מזכרונו כי בזה יוכל
לעמוד נגד יצרו לנצחו תמיד בכל עת
ובכל שעה”.

ובעבודת האדם מדי יום ביומו – הוא
החילוק בין עבודת התפלה ושאר עניני
עבודת ה' במשך כל היום כולו:

הוצרכו לפרה שני – קרוב לאלף שנה השתמשו
בפרתו של משה (ואילו במשך השנים דבית שני –
ת"כ שנה – עשו שמונה פרות!).

(36) ובפרט ע"פ מ"ש במפרשים שבכל הפרות
היו צריכין לערב מאפר פרתו של משה (ראה ש"ך
עה"ת ושפ"ח פרשתנו (ט, ב). עץ הדעת טוב שם.
ועוד). – ובפני דוד (להחיד"א) פרשתנו, ש"כעת לא
נתברר לי זה שמעריבין בכל פרה מאפר פרה שעשה
משה”.

(37) ספכ"ה.

בשעת התפלה צריך האדם לעורר
את אהבתו לה' המסותרת בלבו, שענינה
של אהבה זו (כמבואר בארוכה בספר ה-
תניא³⁸) – הרצון והחפץ לידבק בה' אחד
עד כדי מסירת נפש [ואהבה זו נטועה
בלב כאו"א מישראל, להיות נפשו „חלק
אלקה ממעל ממש”³⁹, ש”ה' אחד” מאיר
בהחלק באופן גלוי; אלא שהיא מסותרת
בלבו, ועבודת האדם, לעורר אהבה זו
ולהביאה לידי גילוי];

ואח”כ, במשך כל היום, שאז אין ה-
אדם עסוק בעבודת המסירת נפש (כשל-
עצמה), אלא „בקיום התורה ומצותי”⁴⁰,
מ”מ גם אז צ”ל זכרון „ענין מסירת נפשו
לה”⁴¹, שעיי”ז „יוכל לעמוד נגד יצרו ל-
נצחו תמיד בכל עת ובכל שעה” – דבין-
קות תמידית ונצחית בה', ואז – „חיים
כולכם היום”.

(משיחת ש”פ חוקת תשכ”ג)

(38) פי”ח”ט.

(39) תניא רפ”ב.

חוקת ב

כאן) גבי השליחות למלך אדום, "וישלח משה מלאכים" – וכדי לבאר שינוי זה מבאר רש"י, "ובמקום אחר כו", "שע"ז מתיישב (גם) שינוי זה.

ב. אמנם לכאורה יש להבין פרטי לשון רש"י, "הכתובים הללו צריכים זה לזה זה נועל וזה פותח שמה הוא ישר-אל וישראל הם משה לומר לך שנשיא הדור הוא ככל הדור כי הנשיא הוא הכל":

(א) מהו תוכן ההקדמה, "הכתובים הללו צריכים זה לזה זה נועל וזה פותח"?*

[ואף שלשון רש"י מקורו במדרש, הרי: (א) כבר נת' כמ"פ שענינו של רש"י לפרש פשט ולא להעתיק ולהודיע ל' המדרש, ובמקום שמעתיק דברי רז"ל במדרש וכיו"ב, הוא משום שלשון זה נוגע להבנת פשוטם של כתובים. וזהו גם כשכותב בפירוש, "רבותינו דרשו" ו- כיו"ב, ופשיטא שכן הוא כאשר מפרש הכתוב בלי לכתוב שמקור הפירוש הוא בדברי חז"ל. (ב) ועיקר: במדרש מתחיל הדרשה כאן, "כל דברי תורה צריכין זה לזה שמה שזה נועל זה פותח", היינו

א. בפירושו על הפסוקי, "וישלח ישראל מלאכים אל סיחון מלך האמורי", מעתיק רש"י, "וישלח ישראל מלאכים", ומפרש: ובמקום אחר תולה השליחות ב- משה שנאמר: ואשלח מלאכים ממדבר קדמות וכן וישלח משה מלאכים מקדש אל ארץ אדום וביפתח הוא אומר: ו- ישלח ישראל מלאכים אל מלך אדום וגו' הכתובים הללו צריכים זה לזה זה נועל וזה פותח שמה הוא ישראל וישר-אל הם משה לומר לך שנשיא הדור הוא ככל הדור כי הנשיא הוא הכל.

והנה אף שלפי המשמעות השטחית כוונת רש"י בפירוש זה היא לתווך ה- סתירות בין הכתובים (אם השליחות ל- סיחון או לאדום היתה ע"י משה או ע"י ישראל), הרי כבר נת' כמ"פ בארוכה ש- אין זו דרכו של רש"י לתרץ ולתווך סתירות ואי-הבנות שבכתובים אלא ל- אחר, במקום שבו מתעוררת הסתירה וכיו"ב. ולפי זה, עכצ"ל שכוונת רש"י כאן היא לבאר קושי המתעורר בפסוק דנן, אלא שלצורך זה עליו לבאר את כל הכתובים שמביא ומיישב בדרך אגב.

ויש לומר, שהקושי בכתוב כאן הוא – השינוי בין כתוב זה שבשליחות ל- סיחון (שנאמר בו, "וישלח ישראל מלאכים") לכתוב שלפניו (המובא ברש"י

(6) ראה גם משכיל לדוד כאן.

(7) והיינו דהתחלת פרש"י, "ובמקום אחר כו", הוא התחלת התירוצ.

(8) להעיר שכל זה (מהתיבות, הכתובים הללו) עד "הם משה" ליתא בדפוס ראשון ובכ" כתי רש"י (שתח"י).

(9) תנחומא פרשתנו כג. במדבר פ"ט, כח. ועד"ז הוא בתנחומא (באבער) שם נב. ילקוט פרשתנו עה"פ (רמז תשסד קרוב לסופו).

(1) פרשתנו כא, כא.

(2) דברים ב, כו.

(3) פרשתנו כ, יד.

(4) שופטים יא, יז.

(5) בדפוס שני וכמה כתי רש"י (שתח"י): הוא